

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ**

**УПРАВЛІННЯ
ПОВСЯКДЕННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ**

**Підручник для слухачів
Української військово-медичної академії**

За редакцією професора М.І. Бадюка

Видання друге, перероблене і доповнене

Київ – 2020

УДК 355.335(075)

Б15

Авторський колектив:

Бадюк М.І., Солярик В.В., Бібік Т.А., Матвійчук М.В., Ляшенко О.О.,
Козачок В.Ю., Серeda І.К., Микита О.О., Півник В.М., Баркевич В.А.,
Ковида Д.В., Замковий А.Д.

*Розглянуто і схвалено до друку на засіданні Вченої ради Української
військово-медичної академії (протокол від 10 вересня 2020 р. № 8).*

Рецензенти:

Волошин В.О. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри
СК-15 Національної академії Служби безпеки України;

Майданюк В.П. – кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри
медицини катастроф та військової медицини Одеського національного меди-
чного університету

Бадюк М.І., Солярик В.В., Бібік Т.А. та інш.

Б15 Управління повсякденною діяльністю медичної служби: підручник /
за ред. професора М.І. Бадюка. Київ: ФОП Чалчинська Н.В., 2020. 508 с.
ISBN 978-617-7828-73-9

Підручник містить системне викладення основних організаційних і ме-
тодичних засад медичного забезпечення військ (сил) у мирний час. У підруч-
нику наведено відомості, що стосуються основних напрямків діяльності меди-
чної служби військових частин на мирний час: основи управління медичною
службою, організація та проведення лікувально-профілактичних заходів, осно-
вні завдання, обладнання медичних підрозділів військових частин, організація
бойової підготовки особового складу медичної служби, організація санаторно-
курортного лікування та військово-лікарської експертизи, організація та зміст
роботи військового госпіталю як центру профілактичної і лікувально-
діагностичної роботи в адміністративно-територіальній зоні відповідальності,
прийом і здача справ та посади, порядок ведення службової документації тощо.

Принципові положення, наведені у підручнику, що проводяться меди-
чною службою у мирний час, можуть бути використані в практичній роботі лі-
карями військової ланки Збройних Сил України.

Підручник відповідає навчальним програмам, затвердженим Міністер-
ством оборони України і призначений для слухачів Української військово-
медичної академії. ✓

ISBN 978-617-7828-73-9

УДК 355.335(075)

© Українська військово-медична академія, 2020

ЗМІСТ

<i>Перелік умовних скорочень</i>	7
<i>Вступ</i>	9
Розділ 1. Завдання та організаційна структура медичної служби ЗС України у мирний час	11
1.1. Зміст медичного забезпечення ЗС України, завдання медичної служби	11
1.2. Функціонально-організаційна структура медичної служби ЗС України	12
Розділ 2. <i>Управління медичною службою</i>	18
2.1. Сутність та зміст управління медичною службою, мета, завдання	18
2.2. Планування роботи медичної служби	23
2.2.1. Роль і місце процесу планування в системі управління медичною службою.....	23
2.2.2. Складові процесу планування роботи медичної служби частини.....	24
2.2.3. Вимоги до планів роботи медичної служби частини.....	31
2.3. Зміст і методика планування роботи медичної служби частини	34
2.3.1. Зміст перспективного плану роботи медичної служби.....	34
2.3.2. Зміст річного плану роботи медичної служби.....	35
2.3.3. Зміст місячного плану роботи медичної служби.....	40
2.3.4. Характерні недоліки при опрацюванні планів роботи медичної служби частини.....	42
Розділ 3. <i>Організація санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у ЗС України</i>	44
3.1. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд у ЗС України	44
3.1.1. Попереджувальний нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за військовим будівництвом.	48
3.1.2. Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за розміщенням військовослужбовців.....	51
3.1.3. Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за водопостачанням військових частин.....	56
3.1.4. Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за охороною навколишнього природного середовища.....	60
3.1.5. Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за банно-пральним обслуговуванням.....	62

3.1.6.	Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за харчуванням військовослужбовців.....	63
3.1.7.	Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства за умовами навчально-бойової підготовки.....	68
3.1.8.	Нагляд (контроль) з питань санітарного законодавства у військово-медичних закладах та медичних підрозділах військових частин ..	71
3.1.9.	Оцінка ефективності санітарних заходів.....	74
3.2.	Протиепідемічні заходи в ЗС країни.....	75
3.2.1.	Зміст, організація і порядок проведення протиепідемічних заходів.....	77
3.2.2.	Епідеміологічна діагностика в системі протиепідемічних заходів.....	93
3.2.3.	Організація роботи закладів профілактичної медицини ЗС України.....	104
Розділ 4.	<i>Організація лікувально-профілактичних заходів у ЗС України.....</i>	109
4.1.	Організаційні засади диспансеризації військовослужбовців.....	110
4.2.	Призначення та облаштування медичного пункту (медичної роти) військової частини (бригади) ..	135
4.2.1.	Амбулаторія медичного пункту ..	137
4.2.2.	Лазарет медичного пункту.....	143
4.2.3.	Медична рота.....	145
4.3.	Організація лікувально-діагностичної роботи у військовій частині.....	148
Розділ 5.	<i>Організація санаторно-курортного лікування в ЗС України.....</i>	171
Розділ 6.	<i>Організація військово-лікарської експертизи в ЗС України.....</i>	183
Розділ 7.	<i>Організація донорства в ЗС України.....</i>	199
Розділ 8.	<i>Організація та зміст роботи військового госпіталю як центру профілактичної і лікувально-діагностичної роботи в адміністративно-територіальній зоні відповідальності.....</i>	214
8.1.	Завдання, організаційно-штатна структура військового госпіталю адміністративно-територіальної зони відповідальності у мирний час ..	214
8.2.	Організація роботи лікувально-діагностичних відділень військового госпіталю ..	218

8.3.	Організація прийому, обстеження, лікування, виписки і переведення хворих	221
8.4.	Особливості організації роботи лікувально-діагностичних відділень (кабінетів) госпіталю	230
8.5.	Організація роботи військової поліклініки (поліклінічного відділення, клініки амбулаторної допомоги).....	238
8.6.	Основні напрямки та зміст роботи лікарів-спеціалістів військового госпіталю в адміністративно-територіальній зоні відповідальності.....	254
8.7.	Зміст і організація роботи лікарів-спеціалістів військового госпіталю у частині	258
Розділ 9.	Організація медичного обліку та звітності військово-медичної служби.....	263
Розділ 10.	Підготовка особового складу медичної служби ЗС України	281
10.1.	Підготовка медичного складу ЗС України в системі військово-медичної освіти МО України.. ..	282
10.2.	Перепідготовка і підвищення кваліфікації медичного складу ЗС України в системі військово-медичної освіти МО України.. ..	288
10.3.	Підвищення кваліфікації медичного складу ЗС України у процесі повсякденної діяльності військ.. ..	295
Розділ 11.	Організація бойової підготовки особового складу медичної служби ЗС України.	299
11.1.	Роль і місце бойової підготовки у забезпеченні бойової готовності медичної служби	299
11.2.	Мета, завдання та зміст бойової підготовки особового складу медичної служби.....	304
11.2.1.	Мета та завдання бойової підготовки.....	304
11.2.2.	Індивідуальна підготовка	308
11.3.	Планування індивідуальної підготовки	311
11.4.	Методи навчання і види занять, що застосовуються в тактико-спеціальній і спеціальній підготовці.....	320
11.4.1.	Методи навчання.. ..	320
11.4.2.	Види занять	321
11.5.	Удосконалення спеціальної підготовки медичного складу на загальновійськових тактичних навчаннях.....	353
11.6.	Облік, звітність та контроль індивідуальної підготовки.....	357
Розділ 12.	Індивідуальна підготовка особового складу ЗС України з тактичної медицини	360

12.1.	Планування і організація занять з індивідуальної підготовки військовослужбовців з тактичної медицини	360
12.2.	Методика проведення занять	363
Розділ 13.	Пропаганда гігієнічних знань і здорового способу життя	373
Розділ 14.	Прийом і здача справ та посади начальником медичної служби військової частини	392
14.1.	Порядок прийому і здачі справ та посади посадовими особами медичної служби	392
14.2.	Порядок усунення недоліків, виявлених під час прийому і здачі справ та посади	403
Розділ 15.	Порядок ведення службової документації та службового листування	407
Розділ 16.	Економічні проблеми медичного забезпечення військ	415
16.1.	Методологія економіки військової охорони здоров'я	415
16.2.	Економічна ефективність військової охорони здоров'я	418
16.3.	Витрати на медичне забезпечення військ	420
16.3.1.	Витрати і видатки організаційних структур медичної служби	421
16.3.2.	Класифікація витрат	422
16.4.	Собівартість медичних послуг в лікувально-профілактичних закладах	425
16.5.	Система управління витратами у військово-медичних частинах і закладах, вимоги до її функціонування	430
16.5.1.	Підсистема обліку витрат в системі управління ними	431
16.5.2.	Підсистема планування і аналізу витрат в системі управління ними	432
16.5.3.	Підсистема контролю витрат і стимулювання їх раціонального зниження	433
16.5.4.	Облік витрат за структурними підрозділами	435
Додатки	438
Бібліографічний опис	502

Медична служба Збройних Сил (ЗС) України, здійснюючи медичне забезпечення військовослужбовців, ветеранів ЗС, членів їх сімей у мирний час керується в своїй роботі, в першу чергу, принципами охорони здоров'я громадян, викладеними в Конституції України, основах законодавства України про охорону здоров'я, наказах та директивах Міністра оборони (МО) та Генерального штабу (ГШ) ЗС України та Командувача Медичних сил ЗС України.

Вирішальну роль в організації і проведенні заходів зі збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців відіграє медична служба військової ланки, силами і засобами якої здійснюється медичне забезпечення військовослужбовців у процесі їх бойової підготовки та повсякденної діяльності. Особовий склад медичних підрозділів здійснює медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців, умовами їх розміщення, організацією харчування, водопостачання та інших сфер життя і побуту. У зв'язку з цим, надзвичайно важливу роль відіграє кваліфікація лікарів військової ланки, рівень їх теоретичної підготовки з питань медичного забезпечення особового складу в процесі повсякденної діяльності військ у мирний час.

Організаційна підготовка молодого військово-медичного фахівця дозволяє, по-перше, поєднати всі інші розділи військово-медичної освіти (основні засади медико-біологічної, клінічної підготовки, знання профілактичних дисциплін, військової справи і т. ін.) і надати їм системний характер.

По-друге, володіння основами організації медичного забезпечення військ озброює молодого військового лікаря конкретними методами використання лікарських знань та навичок у процесі реальної службової діяльності в якості лікаря частини, керівника медичної служби з її конкретними умовами.

Нарешті, практична робота військового лікаря пов'язана з застосуванням численних нормативів, рекомендацій і вимог, викладених у низці статутних, директивних документів, інструкціях, методичних посібниках і керівництвах.

Вивчення досвіду роботи лікарів військової ланки свідчить про те, що молоді лікарі, маючи високий рівень теоретичних знань з клінічної та профілактичної медицини, у деяких випадках відчувають складнощі при вирішенні практичних завдань з організації медичного забезпечення військ, прийнятті правильних управлінських рішень. Подібні факти проявляються у невмінні військових лікарів вибрати із суми конкретних знань саме ті, за допомогою яких можна було б об'єктивно оцінити динамічні зрушення у стані здоров'я особового складу і скласти оптимальний алгоритм подальших дій. Уміння робити правильні висновки з медичної обстановки, що склалася в частині, розробляти комплекс медичних заходів зі збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців досягається завдяки знанням лікаря щодо організаційних принципів медичного забезпечення військ, навичкам управління підпорядкованими силами та засобами.

Систематичному викладенню основних напрямків діяльності медичної служби з організації медичного забезпечення частин в мирний час і присвячене друге видання даного підручника. Головна мета авторів другого видання полягає в тому, щоб допомогти слухачам засвоїти методичні аспекти організації медичного забезпечення особового складу. Відповідно і основний акцент при викладенні матеріалу було зроблено на висвітленні принципів підходів до вирішення практичних завдань, методики роботи начальника медичної служби військової частини.

Принципові положення підручника, що стосуються організації і методики проведення заходів, медичної служби військової частини у мирний час, можуть бути використані в практичній роботі лікарями військової ланки ЗС України.

Підручник відповідає Навчальним програмам, затвердженим МО України і призначений для слухачів Української військово-медичної академії (УВМА).

Автори виказують щире подяку фахівцям медичної служби, які надіслали свої зауваження та побажання до першого видання цього підручника, що були враховані нами при підготовці та виданні другого видання.